

Research Paper

Explaining Public Participation in Flood Risk Management in Golestan Province, Iran*

Gholamreza Khoshfar^{*1} , Dávid Lóránt Dénes² , Shahrbanu Mirzakhani³

¹ Assistant Professor, Humanities & social sciences faculty, Department of sociology and Communication, Golestan University, Shahid Beheshti Street Po Box: 155 Iran.

² Professor, Savaria Department of Business Economics, Savaria University Centre, Faculty of Social Sciences, Eötvös Loránd University, Szombathely, Hungary. Iran.

³ Postdoctoral Researcher in Environmental Sociology, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

10.22080/jsn. [10.22080/JSN.2026.32527.1168](https://doi.org/10.22080/JSN.2026.32527.1168)

Received:

July 26, 2026

Accepted:

August 6, 2026

Keywords:

Local Participation, Flood Hazard, Social Trust, Awareness, Participatory Management, Aqqala and Gomishan.

Abstract

The present study was conducted with the aim of identifying the determinants of public participation in facing and coping with flood risk, and its main question is which factors determine public interventions and cooperation in flood risk management. This qualitative study focused on the experience of the March–April 2019 flood in the counties of Aqqala and Gomishan, with data collected through semi-structured interviews with 28 residents of urban and rural areas; sampling continued until theoretical saturation was reached, and the data were analyzed using a directed qualitative content analysis approach, while the validity and reliability of the findings were evaluated based on the criteria of credibility, dependability, confirmability, and transferability. The findings revealed that five main categories influence public participation, namely participation itself, trust and mutual interaction, awareness regarding floods, satisfaction with governmental financial and material support, and satisfaction with the performance of executive bodies; moreover, it was found that cultural and religious norms, particularly the tendency to avoid borrowing within the Turkmen community, significantly affect individuals' willingness to participate. The results suggest that the success of a participatory management strategy against floods requires strengthening collective awareness, social trust, physical participation of the people, governmental economic support, and transparency on the part of local administrators, and also showed that the integrated theoretical framework employed in this study has the capacity to explain various social, economic, institutional, and cultural factors; finally, it is recommended that similar studies be conducted in other flood-prone provinces of the country with the aim of comparing data in order to achieve a more comprehensive model.

* **Corresponding Author:** Assistant Professor, Humanities & social sciences faculty, Department of sociology and Communication, Golestan University, Shahid Beheshti Street Po Box: 155 Iran.

Address: Department of sociology and Communication, Golestan University, Shahid Beheshti Street Po Box: 155 Iran.

Email: khoshfar@gmail.com

Tel: 09113714782

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Extended Abstract

1. Introduction

Natural hazards, particularly floods, pose a significant threat to sustainable development in Iran, with Golestan Province experiencing 119 flood events over the past three decades. The April 2019 flood in the counties of Aqqala and Gomishan remains one of the country's most devastating disasters, having submerged residential areas for 45 days and caused extensive damage. Despite the growing emphasis on participatory management, a review of the literature reveals a persistent gap: while domestic studies predominantly focus on structural engineering solutions, international research emphasizes the governance aspects. Although recent studies have begun to highlight the disconnect between technical approaches and social dimensions, empirical evidence regarding the determinants of public participation in the Aqqala and Gomishan regions remains limited. Theoretically, this study conceptualizes local participation as spontaneous community action aimed at vulnerability reduction. It identifies social trust as the foundation of mutual cooperation, risk awareness as the cognitive perception of flood consequences, and satisfaction with both financial support and executive actions as critical institutional performance indicators. Building upon this theoretical framework, the primary aim of this research is to identify the social and psychological determinants of local community participation in flood risk management within the study area. Specifically, this study posits that public participation is driven by key factors, including social trust, risk awareness, satisfaction with government financial support, and satisfaction with the performance of executive agencies, with religious and cultural norms—specifically those rooted in the Turkmen community—acting as a potential moderating variable.

Building upon the theoretical literature regarding the role of social capital, risk perception, and institutional accountability, this study proposes four core hypotheses to explain participatory behavior:

H1: Social trust has a positive effect on participation.

H2: Risk awareness has a positive effect on participation.

H3: Satisfaction with government financial support has a positive effect on participation.

H4: Satisfaction with executive actions has a positive effect on participation.

H5: The logical basis of these hypotheses rests on the theoretical literature concerning the role of social capital, risk knowledge, and institutional perception in shaping participatory behavior.

2. Research Methodology

The present study was conducted using a qualitative approach and a directed content analysis method. Data were collected through semi-structured interviews with 28 residents of urban and rural areas in Aqqala and Gomishan. Participants included 17 men and 11 women, ranging in age from 24 to 59 years, with educational levels varying from illiterate to master's degree. Purposive sampling continued until theoretical saturation was achieved. Data analysis was performed using structural analysis (open, axial, and selective coding). To ensure trustworthiness, the four criteria of Guba and Lincoln (credibility, dependability, confirmability, and transferability) were employed.

3. Findings and Scenarios

The analysis identified five primary determinants of public participation: spontaneous engagement, social trust, experiential risk awareness, satisfaction with government financial support, and satisfaction with the performance of

executive agencies. The findings indicate that while strong interpersonal solidarity and community-driven initiatives are prevalent, their effectiveness is frequently undermined by limited institutional transparency and protracted delays in damage compensation. Furthermore, religious beliefs—specifically the cultural aversion to interest-bearing loans within the Turkmen community—emerge as a significant moderating factor that constrains the uptake of reconstruction credit facilities. These results corroborate recent evidence highlighting the persistent dichotomy between technical-engineering flood management and its social dimensions. Departing from previous studies that prioritized structural interventions, this research underscores the critical role of soft (non-structural) determinants in shaping participatory outcomes. Although the theoretical framework was largely supported, empirical results revealed an inverse relationship between institutional performance and participation; specifically, low satisfaction with financial and executive support negatively impacted community engagement. This divergence suggests an urgent need to redesign disaster compensation policies to align more effectively with local socio-cultural norms and community expectations.

4. Conclusion

The results indicate that among the five identified categories, social trust and risk awareness exerted a positive influence on public participation, thereby supporting the first and second hypotheses. Conversely, low levels of satisfaction with government financial support and executive agency performance failed to enhance participation; instead, they acted as deterrents, leading to the rejection of the third and fourth hypotheses. Furthermore, religious beliefs—specifically the cultural aversion to usurious loans within the Turkmen community—

functioned as a moderating variable that hindered the utilization of reconstruction facilities. These findings suggest that flood risk management in Aqqala and Gomishan cannot rely exclusively on structural interventions; rather, non-structural (soft) factors, such as institutional trust, transparency, and socio-cultural considerations, are decisive. Addressing the gap between public awareness and institutional trust necessitates the implementation of transparent early warning systems, heightened managerial accountability, and the provision of facilities aligned with local norms, such as interest-free credit. Future research should employ quantitative methodologies to examine these relationships and test their generalizability across other flood-prone regions.

Funding

The present article is derived from a research report entitled: 'Factors Affecting the Modes of Local Community Participation in Coping with Floods: A Case Study of Aq Qala and Gomishan Counties' (under Contract No. 4000770). The authors hereby extend their sincere gratitude and appreciation to the esteemed sponsor, the Iran National Science Foundation, for their financial support and due cooperation.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

تبیین مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب در گلستان*

غلامرضا خوشفر^۱ ID، دیوید لورانت دنس^۲ ID، شهربانو میرزاکhani^۳ ID

doi 10.22080/jsn. 10.22080/JSN.2026.32527.1168

چکیده

تاریخ دریافت:

۱۴۰۵/۰۵/۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۵/۰۵/۱۵

زمینه و هدف: هدف این پژوهش شناسایی عوامل تعیین کننده در مشارکت مردم جهت مقابله با خطر سیلاب و مسأله اصلی آن این است که در مدیریت خطر سیلاب، چه عامل‌هایی تعیین کننده مداخلات و همکاری مردم هستند.

روش‌شناسی: این مطالعه به صورت کیفی و با تمرکز بر تجربه سیل فروردین ماه ۱۳۹۸ صورت گرفت. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ۲۸ نفر از ساکنان مناطق شهری و روستایی شهرستان‌های آق‌قلا و گمیشان گردآوری شد. در این مسیر، نمونه‌گیری تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت و داده‌ها با روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد جهت‌یافته تجزیه و تحلیل شد. روایی و پایایی یافته‌ها براساس معیارهای باورپذیری، اطمینان‌پذیری، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری ارزیابی و مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد پنج مقوله اصلی در مشارکت مردم مؤثر هستند که عبارت‌اند از: مشارکت، اعتماد و تعامل متقابل، آگاهی نسبت به سیل، رضایت از حمایت‌های مالی و مادی دولت و رضایت از اقدامات دستگاه‌های اجرایی. همچنین، هنجارهای فرهنگی و مذهبی، به‌ویژه تمایل به پرهیز از وام‌گیری در جامعه ترکمن، به‌طور معناداری بر میزان تمایل افراد به مشارکت تأثیر می‌گذارند.

نتیجه‌گیری: نتایج گویای آن است که موفقیت راهبرد مدیریت مشارکتی در برابر خطر سیل مستلزم تقویت آگاهی جمعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت فیزیکی مردم، حمایت‌های اقتصادی دولت و شفافیت مدیران محلی است. همچنین، چارچوب نظری تلفیقی به‌کاررفته در این پژوهش، تولدایی تبیین عوامل اجتماعی، اقتصادی، نهادی و فرهنگی را دارد.

پیشنهادات: پیشنهاد می‌شود برای دست‌یابی به یک الگوی جامع‌تر، مطالعات مشابهی در سایر استان‌های سیل‌خیز کشور با هدف مقایسه داده‌ها انجام پذیرد.

کلیدواژه‌ها:

مشارکت محلی، خطر سیلاب، اعتماد

اجتماعی، آگاهی، مدیریت مشارکتی، آق‌قلا و

گمیشان.

* نویسنده مسئول: غلامرضا خوشفر

آدرس: دانشگاه گلستان، گرگان، ایران.

ایمیل: khoshfar@gmail.com

تلفن: ۰۹۱۱۳۷۱۴۷۸۲

^۱ گروه جامعه‌شناسی و ارتباطات، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه گلستان، گرگان، نویسنده مسئول، ایران. khoshfar@gmail.com
^۲ استاد، گروه اقتصاد بازرگانی ساواریا، مرکز دانشگاه ساواریا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه اوتووش لوراند، بوداپست، مجارستان. david.lorant@sek.elte.hu
^۳ پژوهشگر پسادکتری جامعه‌شناسی محیط زیست، دانشگاه مازندران، بابل، ایران. shahrbanu.mirzakhani@gmail.com

۱ مقدمه

مخاطرات طبیعی که هر روز بر تعداد و تنوع آن افزوده می‌شود، جزئی تفکیک‌ناپذیر از زندگی بشر به‌شمار می‌روند که به‌عنوان چالش اساسی در جهت نیل به توسعه پایدار جوامع انسانی مطرح شده‌اند (Adger & Hodbod, 2014: 93). به‌طوری که پیدایش و پراکندگی بحران‌های محیط‌زیست در سطح جهانی، عموماً برآیند ناتوانی در ایجاد تعادل میان برنامه‌های توسعه، ظرفیت محیط‌زیست و کم‌توجهی به بنیادهای توسعه پایدار و عدالت محیطی است (Kaviani Rad, 2010: 36). در بین مخاطرات طبیعی، سیلاب‌ها تهدیدآمیزتر از سایر مخاطرات در جهان هستند (Shakibafar & Zare, 2012: 1).

پیشینه تاریخی حوادث رخ داده، بیانگر این واقعیت است که کشور ایران همواره به‌خاطر داشتن ساختارهای مکانی - فضایی ویژه بحران‌های طبیعی زیادی را متحمل شده و یکی از آسیب‌پذیرترین نقاط جهان در برابر مخاطرات محیطی بوده است (Pourtaheri et al., 2011: 115). علاوه بر آنکه علل طبیعی اصلی وقوع سیلاب‌ها با شدت بارش و توزیع مکانی بارش، خاک و پوشش حوضه و شرایط ژئومورفولوژیکی نظیر مساحت حوضه، شیب حوضه و طول رودخانه مرتبط می‌باشند. اما تغییرات در رودخانه و حوضه می‌تواند ریسک آن‌ها را تغییر دهد که اصطلاحاً به آن تغییرات مصنوعی می‌گویند. متداول‌ترین منشأ سیلاب به‌هنگامی است که ترازهای آب در رودخانه‌ها افزایش می‌یابند؛ به‌طوری که رودخانه‌ها بر روی سواحلشان سرریز می‌شوند که به آن سیلاب رودخانه‌ای اطلاق می‌گردد.

در بین استان‌ها و مناطق مختلف کشور، استان گلستان از جمله استان‌های سیل‌خیز کشور محسوب می‌شود. به‌طوری که این استان در سه دهه اخیر، به‌طور میانگین هر دهه، یک سیل مهم را تجربه کرده است. از جمله سیلاب استان گلستان در آغازین روزهای سال (۱۳۹۸) که به‌عنوان بزرگ‌ترین سیلاب ثبت‌شده تاریخ این استان سیل‌خیز بوده است. در پی نزول بارندگی در اواخر اسفند (۱۳۹۷) و فروردین (۱۳۹۸)، از ۲۷ اسفند (۱۳۹۷) لغایت ۲ فروردین (۱۳۹۸)، روان آبی مازاد بر ظرفیت در قسمت‌هایی از رودخانه گرگان‌رود ایجاد شده که این آب مازاد به‌صورت روان آب باعث ایجاد خسارت به اموال مردم و زیرساخت‌های عمرانی در برخی از نواحی کم‌ارتفاع استان گلستان شده

است. قابل ذکر است که آب‌گرفتگی تا حدود ۴۵ روز پس از وقوع سیلاب ادامه داشت (Final Report of the Social, Cultural and Media Working Group, 2019).

براساس آمار ثبت‌شده، وقوع سیلاب در حوزه‌های آبخیز استان گلستان نشان‌دهنده وقوع ۱۱۹ واقعه سیلاب در یک دوره ۲۷ ساله است. بر اساس این، متوسط سالیانه واقعه سیلاب در استان بیش از چهار مورد می‌باشد. در طی دوره مورد مطالعه، سال ۱۳۹۱ با رخداد ۱۴ سیلاب بیشترین آمار وقوع سیلاب و سال ۱۳۹۲ بدون رخداد سیلاب بی-حادثه‌ترین سال وقوع سیلاب در استان را به خود اختصاص داده‌اند. درعین حال، روند سینوسی وقوع سیلاب‌ها در استان بیانگر درگیر بودن پیوسته سکونتگاه‌های انسانی و مجموعه مدیریت بحران استان یا این پدیده طبیعی بوده است (General Directorate of Natural Resources and Watershed Management, 2019: 37).

بررسی‌های انجام‌شده درباره موضوع تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به منابع در دسترس، تحقیقات علمی در حوزه مدیریت مشارکتی جامعه محلی محدود به مواردی اندک می‌باشد. نظیر مطالعه Hosseini Rostami et al., (2025) که یکی از معدود پژوهش‌های جامعه‌محور و نهادی در محدوده آق‌قلا است که با استفاده مستقیم از چارچوب توسعه و تحلیل نهادی سیاسی PIAD، شکاف میان رویکردهای فنی - مهندسی غلب و ابعاد اجتماعی - نهادی را برجسته کرده و بر لزوم تقویت مشارکت جامعه محلی، هماهنگی بین‌سازمانی و بازنگری در ساختارهای نهادی تأکید دارد. همچنین پژوهش (Riyahi & Zahmatkesh Momtaz, 2023) با رویکرد کیفی و کمی به بررسی چگونگی کاربرد مدیریت مشارکتی در کنترل و کاهش آثار سیلاب در نواحی کوهستانی می‌پردازد. مطالعه موردی روستای سیجان (منطقه‌ای سیل‌خیز در البرز) است و بر نقش جوامع محلی، تصمیم‌گیری مشارکتی و ادغام دانش بومی با اقدامات فنی تمرکز دارد. علاوه بر این، در مطالعه‌ای (Azizpour et al., 2016)، میزان تمایل روستاییان به مشارکت و شناسایی عوامل اقتصادی، اجتماعی و نهادی مؤثر بر گرایش و رفتار آن‌ها را در مدیریت سیل در محدوده روستاهای حوزه آبخیز رودخانه بشار (منطقه سیل‌خیز کهگیلویه و بویراحمد) بررسی نموده‌اند. نتایج تجربی تأکید می‌کند که

می‌شود. با این حال، موفقیت هرگونه راهبرد مشارکتی در این حوزه، به درک عمیق از عوامل اجتماعی و روانی تعیین‌کننده رفتارهای مشارکتی مردم وابسته است. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از چارچوب نظری تلفیقی، به دنبال تبیین این عوامل در مناطق سیل‌زده آق‌قلا و گمیشان می‌باشد. مطالعات معاصر در حوزه مدیریت مخاطرات طبیعی، به‌ویژه سیلاب، بر ناکارآمدی رویکردهای صرفاً فنی و از بالا به پایین تأکید داشته‌اند (Freschi, 2026; Salehi-Nodez et al., 2021). این رویکردها با غفلت از ابعاد اجتماعی، فرهنگی و نهادی، نه تنها نتوانسته‌اند تاب‌آوری جوامع محلی را ارتقا بخشند، بلکه در بسیاری موارد به تشدید بی‌اعتمادی و کاهش مشارکت مردمی انجامیده‌اند (Abid et al., 2025). در مقابل، مدیریت مشارکتی سیلاب به‌عنوان راهبردی جامع‌نگر مطرح شده است که اثربخشی خود را در گرو تعامل هم‌زمان سه رکن اساسی می‌داند: سرمایه انسانی (مردمی آگاه، معتمد و دارای کنش جمعی)، سرمایه نهادی (مدیرانی پاسخ‌گو، شفاف و دارای مشروعیت) و سرمایه اقتصادی (حمایت‌های مالی عادلانه، به‌موقع و متناسب با بافتار فرهنگی جامعه) (Yang et al., 2026). این چارچوب سه‌وجهی، ضرورت گذار از مداخلات تک‌بعدی سازه‌ای به راهبردهای چندبعدی اجتماعی - نهادی را آشکار می‌سازد و زمینه‌ساز تدوین سیاست‌های بومی و زمینه‌محور در مدیریت ریسک سیلاب است. در این بخش، مهم‌ترین نظریه‌های مرتبط با مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب معرفی شده و ارتباط هر یک با یافته‌های پژوهش تشریح می‌شود.

نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده

نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده که توسط آیزن ارائه شده است، یکی از پرکاربردترین چارچوب‌های نظری در تبیین رفتارهای داوطلبانه و مشارکتی انسان‌ها به‌شمار می‌رود. بر اساس این نظریه، قصد رفتاری افراد برای انجام یک کنش خاص، تحت تأثیر سه دسته عامل اصلی قرار می‌گیرد: نگرش نسبت به رفتار (ارزیابی مثبت یا منفی فرد از پیامدهای رفتار)، هنجارهای ذهنی (فشارهای اجتماعی ادراک‌شده از سوی افراد مهم و مرجع) و کنترل رفتاری ادراک‌شده (درک فرد از سهولت یا دشواری انجام رفتار) (Ajzen, 1991). در زمینه مدیریت ریسک سیلاب، مطالعات متعددی نشان داده‌اند که این سه سازه، پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری برای قصد مشارکت مردم در فعالیت‌های کاهش خطر هستند. در پژوهش حاضر، هنجارهای فرهنگی و مذهبی جامعه ترکمن، به‌ویژه تمایل به پرهیز از وام‌گیری، مصداقی از هنجارهای ذهنی هستند که بر میزان تمایل افراد به مشارکت تأثیر می‌گذارند.

بدون در نظر گرفتن ابعاد اجتماعی، برنامه‌های مدیریت سیل شکست می‌خورند و خسارات به جوامع محلی بیشتر می‌شود.

در سایر موارد، تمرکز اصلی بیشتر در حوزه مدیریت مقابله با سیلاب با استفاده از روش‌های سازه‌ای است. مانند نتایج تحقیقات (Faraji & Sahneh, 2022; Hassani, 2019; Jalaliyan, 2022; Khorshidian, 2023; Kord, 2019; Najafi Kani et al., 2021; Sadeghloo & Sojasi Qidari, 2020; Seravani et al., 2021; Yazarloo, 2021; Zamani, 2019). علاوه بر این، بررسی مطالعات خارجی نیز نشان داد که غالباً موضوعات مدیریت مشارکتی در متغیرهایی نظیر حاکمیت (Avoyan & Meijerink, 2021; Lin et al., 2025; Mugari et al., 2025; Perrone et al., 2020) و حکمرانی و ارزیابی خطر (Fakhrudin et al., 2019) جای می‌گیرند.

در حال حاضر، شناخت مناسب و علمی از وجود مدیریت مشارکتی در سطح محلی و چگونگی انجام و اجرای آن، به‌طور شفاف نه در سطح کشور و نه استان‌ها وجود ندارد و به همین دلیل، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها بدون توجه به مشارکت مردم در سطح محلی و اغلب با مداخله دستگاه‌های اجرایی که عمدتاً دولتی هستند و از بالا به پایین اجرا می‌گردد؛ بنابراین، با توجه به نکاتی که در تحقیقات داخلی و خارجی مطرح شده است، در تحقیق حاضر سعی بر این است که خلأ تحقیقات داخلی از نظر توجه به عوامل غیر سازه‌ای در مدیریت خطر سیلاب و خلأ تحقیقات خارجی، توجه به عوامل فرهنگی و اقتصادی، با استفاده از روش ترکیبی، مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

بدین ترتیب، با توجه به نقش محوری و تأثیرگذار عامل انسانی در مقابله با سیلاب‌ها و نیز اهمیت نحوه درک خطر سیلاب و شیوه‌های مواجهه و مقابله با آن در کاهش خطرات و خسارات ناشی از آن، در این پژوهش به شناسایی چگونگی مقابله و مدیریت با خطر سیلاب و عوامل مؤثر بر مشارکت جامعه محلی در شهرستان‌های آق‌قلا و گمیشان براساس تجربه سیلاب سال ۱۳۹۸ در استان گلستان پرداخته می‌شود؛ بنابراین، سؤال اساسی پژوهش این است که مدیریت مقابله با خطر سیلاب از سوی جامعه محلی چگونه انجام می‌شود و چه عواملی بر مشارکت مردم برای مواجهه و مقابله با سیلاب تعیین‌کننده می‌باشند.

۲ مبانی نظری

مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب، به‌عنوان یکی از ارکان اساسی کاهش آسیب‌پذیری و افزایش تاب‌آوری جوامع محلی شناخته

نظریه شناختی - اجتماعی

نظریه شناختی - اجتماعی بندورا (Bandura, 1986) بر نقش تعامل متقابل بین عوامل شخصی، رفتاری و محیطی در شکل‌گیری رفتار تأکید دارد. یکی از مفاهیم کلیدی این نظریه، خودکارآمدی است که به باور فرد نسبت به توانایی‌های خود برای سازمان‌دهی و اجرای اقدامات مورد نیاز برای دست‌یابی به نتایج مطلوب اشاره دارد. در سطح جمعی نیز مفهوم کارآمدی جمعی مطرح می‌شود که به باور مشترک اعضای یک جامعه نسبت به توانایی‌های جمعی برای مقابله با چالش‌ها اشاره دارد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که جوامع و افرادی که از کارآمدی جمعی بالاتری برخوردارند، در مواجهه با بلایای طبیعی از جمله سیل، عملکرد بهتری داشته و آمادگی بیشتری برای همکاری و مشارکت از خود نشان می‌دهند. در پژوهش حاضر، اعتماد و تعامل متقابل میان مردم و نهادهای محلی را می‌توان در چارچوب مشارکت مردمی تحلیل کرد.

نظریه انگیزش محافظت

نظریه انگیزش محافظت که توسط راجرز ارائه شده است، بر فرآیندهای شناختی مؤثر بر رفتارهای محافظتی در مواجهه با تهدیدات تمرکز دارد. این نظریه دو مسیر اصلی ارزیابی را مطرح می‌کند: ارزیابی تهدید (شامل شدت ادراک شده خطر و آسیب‌پذیری ادراک شده) و ارزیابی مقابله (شامل کارآمدی پاسخ ادراک شده و خودکارآمدی) (Rogers, 1975). در زمینه سیلاب، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ادراک خطر و رفتارهای آمادگی، نتیجه تعامل پیچیده‌ای از عوامل عاطفی، اجتماعی - فرهنگی، آموزشی و اقتصادی هستند. در پژوهش حاضر، آگاهی نسبت به سیل و رضایت از حمایت‌های مالی و مادی دولت را می‌توان در چارچوب این نظریه تحلیل کرد.

مدل تصمیم‌گیری اقدام محافظتی

مدل تصمیم‌گیری اقدام محافظتی که توسط لیندل و پری توسعه یافته است، یکی از جامع‌ترین چارچوب‌های نظری برای تبیین رفتارهای محافظتی در مواجهه با مخاطرات طبیعی به‌شمار می‌رود. این مدل شامل سه مرحله اصلی است: (۱) دریافت اطلاعات از محیط و منابع اجتماعی، (۲) پردازش اطلاعات و شکل‌گیری ادراکات (شامل ادراک خطر، ادراک اقدامات محافظتی و ادراک هنجارهای اجتماعی) و (۳) انتخاب و اجرای اقدام محافظتی (Lindell & Perry, 1992). پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که مدل تصمیم‌گیری اقدام محافظتی در تبیین رفتارهای تخلیه و آمادگی در مناطق سیل‌خیز از قدرت تبیین بالایی برخوردار است. در پژوهش حاضر، رضایت از اقدامات دستگاه‌های

اجرایی را می‌توان در چارچوب مرحله دوم این مدل (پردازش اطلاعات و شکل‌گیری ادراکات) تحلیل کرد.

نظریه سرمایه اجتماعی

نظریه سرمایه اجتماعی که توسط نظریه‌پردازانی همچون Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1993 توسعه یافته است، بر نقش شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای اعتماد و همکاری متقابل در تسهیل کنش‌های جمعی تأکید دارد. بورديو سرمایه اجتماعی را «مجموع منابع بالفعل یا بالقوه که به داشتن شبکه‌ای پایدار از روابط مربوط می‌شود» تعریف کرده است (Bourdieu, 1986: 248-249). کلن (Coleman, 1988) سرمایه اجتماعی را در سه شکل «تعهدات و انتظارات، کانال‌های اطلاعاتی و هنجارهای اجتماعی» مورد بررسی قرار داده است. پاتنام نیز سرمایه اجتماعی را «ویژگی‌های سازمان اجتماعی، نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها که می‌تواند کارایی جامعه را از طریق تسهیل کنش‌های هماهنگ افزایش دهد» تعریف می‌کند (Putnam, 1993: 167). مطالعات متعددی نقش سرمایه اجتماعی را در افزایش تاب‌آوری جوامع در برابر سیلاب به اثبات رسانده‌اند. در پژوهش حاضر، اعتماد و تعامل متقابل و همچنین هنجارهای فرهنگی و مذهبی جامعه ترکمن (مانند پرهیز از وام‌گیری) به‌وضوح در چارچوب سرمایه اجتماعی قابل تبیین هستند.

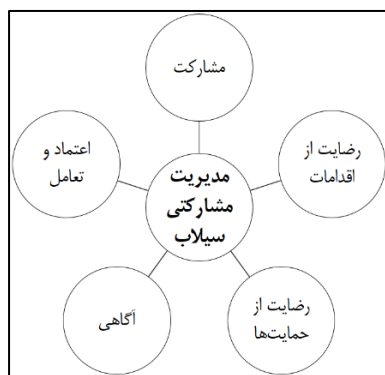
نظریه فرهنگی خطر

نظریه فرهنگی خطر که توسط Douglas, 1978; Douglas & Wildavsky, 1983 توسعه یافته است، بر این نکته تأکید دارد که ادراک و پاسخ به خطرات، تحت تأثیر زمینه‌های فرهنگی و ارزش‌های اجتماعی قرار دارد. بر اساس این نظریه، فرهنگ‌های مختلف، خطرات را به شیوه‌های متفاوتی درک کرده و راهبردهای مقابله‌ای متنوعی را اتخاذ می‌کنند. پژوهشی در غنا با استفاده از نظریه فرهنگی خطر نشان داد که هم نهادهای مدیریت بلایا و هم اعضای جامعه، به‌شدت نگران خطرات سیلاب فعلی و آینده هستند و فرهنگ نقش مؤثری در شکل‌گیری این نگرانی‌ها دارد. در پژوهش حاضر، هنجارهای فرهنگی و مذهبی جامعه ترکمن، به‌ویژه تمایل به پرهیز از دریافت وام، به‌عنوان یک عامل فرهنگی تعیین‌کننده در میزان مشارکت افراد شناسایی شده است.

چارچوب نظری تلفیقی پژوهش

پژوهش حاضر با بهره‌گیری از چارچوب نظری تلفیقی، تلاش دارد تا ابعاد مختلف مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب را پوشش دهد.

فراهم می‌شود. طبق توصیه گیلهام، برای دست‌یابی به این هدف، متن مصاحبه باید به‌طور کامل و با شرح جزئیات نوشته شود (Gillham, 2000: 63). سؤال‌های اصلی پرسیده شده، یادآوری‌ها، کند و کاوهایی که مصاحبه‌گر انجام داده است و سؤال‌های مکمل در آن باید ذکر شود تا بتوان به درک کاملی از آنچه مصاحبه‌شونده گفته است، دست یافت؛ لذا با مرور ادبیات موجود، ایده‌هایی را درباره موضوعات و مفاهیمی که باید برای رمزگذاری انتخاب شوند، با توجه به نظریه‌ای که از قبل در ذهن خود دارد، مطرح می‌کند و سپس مفاهیم جدیدی متناسب با آن‌ها از داده‌های مصاحبه استخراج می‌کند. در این پژوهش، نظر پاسخ‌گویان در مورد موضوعات زیر (شکل ۱) پرسیده شده است.

شکل ۱. مفاهیم اصلی مورد مطالعه

برای انجام پژوهش با انتخاب هفتمند تعداد ۲۸ نفر از مردم (ساکنین مناطق شهری و روستایی شهرستان‌های آق‌قلا و گمیشان) مصاحبه انجام شد. معیار انتخاب نمونه‌ها تجربه درگیری با سیل سال ۱۳۹۸ بود. با توجه به ماهیت اکتشافی پژوهش و ضرورت دست‌یابی به افرادی که تجربه زیسته مستقیمی از سیلاب فروردین‌ماه ۱۳۹۸ در شهرستان‌های آق‌قلا و گمیشان داشتند، از روش نمونه‌گیری هدفمند (قضاوتی) استفاده شد. این فرآیند به‌صورت زنجیره‌ای ادامه یافت تا تنوع حداکثری از نظر جنسیت، گروه‌های سنی، سطح تحصیلات و موقعیت مکانی سکونت (شهری/روستایی) در نمونه لحاظ شود. مصاحبه‌ها تا حصول اطمینان از اشباع داده‌ها، با ۲۸ نفر از ساکنان (۱۸ نفر از نقاط روستایی و ۱۰ نفر از نقاط شهری) ادامه یافت. کلیه مصاحبه‌ها با اخذ رضایت آگاهانه شفاهی، و با رعایت پروتکل‌های بهداشتی (به دلیل شرایط شیوع کرونا) و با زمان تقریبی ۴۵ تا ۹۰ دقیقه به‌ازای هر مصاحبه، صورت گرفت. مصاحبه‌ها به‌صورت نیمه ساختاریافته و با بهره‌گیری از راهنمای مصاحبه‌ای مبتنی بر چارچوب نظری پژوهش (شامل نظریه

چارچوب تلفیقی این پژوهش، نظریه‌های یادشده را در پنج حوزه مفهومی اصلی سازمان‌دهی می‌کند:

عوامل شناختی - ادراکی: شامل آگاهی نسبت به سیل، ادراک خطر و ارزیابی تهدید.

عوامل هنجاری - فرهنگی: شامل هنجارهای ذهنی، هنجارهای فرهنگی و مذهبی و فشارهای اجتماعی.

عوامل کنترلی - توانمندساز: شامل کنترل رفتاری ادراک‌شده، خودکارآمدی و کارآمدی جمعی.

عوامل نهادی - اعتمادی: شامل اعتماد اجتماعی، اعتماد نهادی، رضایت از دستگاه‌های اجرایی و حمایت‌های دولتی.

عوامل مشارکتی - تعاملی (برگرفته از نظریه سرمایه اجتماعی): شامل مشارکت فیزیکی، تعامل متقابل و شبکه‌های اجتماعی.

این چارچوب تلفیقی، همان‌گونه که در بخش یافته‌های پژوهش نیز منعکس شده است، توانایی تبیین هم‌زمان عوامل اجتماعی، اقتصادی، نهادی و فرهنگی مؤثر بر مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب را دارا می‌باشد و می‌تواند مبنای مناسبی برای تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ساکنان مناطق سیل‌زده آق‌قلا و گمیشان فراهم کند.

۳ روش تحقیق

پژوهش حاضر با هدف شناخت ادراک ساکنان شهر و روستا از مدیریت مشارکتی سیلاب در شهرستان‌های آق‌قلا و گمیشان انجام شده و به‌دلیل ماهیت ادراکی موضوع، از روش کیفی و تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. فرآیند جمع‌آوری اطلاعات نیز تا زمان اشباع دسته‌بندی‌ها و مقولات مورد نظر ادامه یافته است. به بیان دیگر، برای تعیین تعداد نمونه از معیار «اشباع نظری» استفاده شد که براساس آن حجم نمونه به ۲۸ نفر رسید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، از روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد جهت‌یافته استفاده شد. در این روش، پژوهشگر با مرور ادبیات موجود، چارچوب اولیه کدگذاری را براساس مفاهیم نظری ترسیم می‌کند و هم‌زمان نسبت به استخراج مفاهیم و مقوله‌های جدید از دل متن مصاحبه‌ها اقدام می‌کند (Farrokhzad, 2005: 281). Hsieh & Shannon, 2005 بدین ترتیب، ضمن بهره‌گیری از دانش پیشین، امکان کشف ابعاد نوین و بومی پدیده مورد مطالعه نیز

۱۹	مرد	۵۲	بی سواد	دامدار - کشاورز
۲۰	زن	۴۱	سیکل	دامدار - کشاورز
۲۱	مرد	۴۹	سیکل	دامدار - کشاورز
۲۲	مرد	۴۵	دیپلم	کشاورز
۲۳	زن	۳۳	لیسانس	معلم
۲۴	مرد	۳۵	دیپلم	کارگر ساختمانی
۲۵	مرد	۴۷	دیپلم	دامداری
۲۶	مرد	۳۸	دیپلم	سوپرمارکت
۲۷	مرد	۵۹	بی سواد	دامدار - کشاورز
۲۸	مرد	۴۴	دیپلم	کشاورز

همچنین در طول مصاحبه، مکالمه‌ها ضبط و متن نوارها روی کاغذ پیاده و در نهایت، موضوعات، مقولات و مفاهیم کلیدی جهت تحلیل استخراج شدند. در بحث قابلیت اعتماد اطلاعات جمع‌آوری شده نیز، چهار معیار مدنظر گوپا و لینکن (Guba & Lincoln, 1989) که عبارت‌اند از: باورپذیری: استفاده از متون تخصصی و غیرتخصصی، مصاحبه با گروه‌های مختلفی از ساکنان شهرستان‌های آق قلا و گمیشان که سیل سال ۱۳۹۸ را تجربه کرده بودند، برحسب ویژگی‌های زمینه‌ای اطلاع کسب شد؛ اطمینان‌پذیری: بررسی فرض‌های تحقیق از سوی مهندسان منابع طبیعی، جهاد کشاورزی و اساتید متخصص در این حوزه و رصد تمامی مراحل و تحلیل‌ها؛ تأییدپذیری: ارجاع کافی به سخنان پاسخ‌گویان به هنگام ارائه تحلیل‌ها در بخش یافته‌ها، به منظور جلوگیری از مخدوش شدن نظر پاسخ‌گویان در مقابل پیش‌فرض‌های محقق؛ انتقال‌پذیری: در این پژوهش تلاش شده است که با حفظ تنوع ابعاد نمونه در بعد جمعیت‌شناختی و مفاهیم و مقولات در حال تکوین، به نمایایی جمعیت نمونه‌گیری نزدیک شویم. البته در حقیقت اگرچه این پژوهش ادعای تعمیم آماری ندارد، اما تلاش کرده است به معیارهای انتقال‌پذیری در روش‌شناسی کیفی نزدیک شود.

شناختی - اجتماعی بندورا، نظریه فرهنگ خطر داگلاس و رویکرد حکمرانی مشارکتی) طراحی شده بود. سوالات اصلی در پنج محور کلیدی تنظیم گردیدند که منطبق با اهداف پژوهش شامل: ۱- درک و آگاهی از خطر سیلاب (شامل سوالاتی نظیر: خطر سیلاب را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ چه عواملی باعث وقوع یا تشدید سیلاب در منطقه می‌شود؟)، ۲- تجربه زیسته از مشارکت در مدیریت سیلاب (شامل: در زمان سیلاب چه اقداماتی انجام دادید؟ همکاری با همسایگان و نهادهای چگونه بود؟)، ۳- اعتماد نهادی و میان‌فردی (شامل: چقدر به مدیران محلی و دستگاه‌های اجرایی اعتماد دارید؟ چرا؟)، ۴- هنجارهای فرهنگی و مذهبی (شامل: آیا دریافت وام برای بازسازی را پذیرفتید؟ دلایل پذیرش یا عدم پذیرش چه بود؟) و ۵- ارزیابی از عملکرد دستگاه‌های اجرایی (شامل: اقدامات دولت قبل، حین و بعد از سیل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟) در طول مصاحبه، سوالات مکمل و کاوشگرانه براساس پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان، برای دست‌یابی به عمق داده‌ها، مطرح می‌گردید. توزیع فراوانی ویژگی‌های زمینه‌ای پاسخ‌گویان به شرح جدول (۱) می‌باشد.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌گویان

ردیف	جنسیت	سن (سال)	سطح تحصیلات	شغل
۱	مرد	۳۶	لیسانس	آرایشگر
۲	زن	۳۲	لیسانس	خیاط
۳	مرد	۲۸	دیپلم	در جست‌وجوی کار
۴	مرد	۳۱	دیپلم	کارگر ساختمانی
۵	زن	۲۴	سیکل	خانه‌دار
۶	مرد	۴۲	لیسانس	تعمیرکار خودرو
۷	مرد	۳۷	لیسانس	نانوا
۸	مرد	۳۰	دیپلم	کشاورز
۹	مرد	۳۳	لیسانس	دامدار
۱۰	مرد	۵۱	دیپلم	دامدار - کشاورز
۱۱	مرد	۴۲	فوق لیسانس	دامدار - کشاورز
۱۲	مرد	۵۹	سیکل	دامدار - کشاورز
۱۳	مرد	۳۱	فوق لیسانس	دبیر
۱۴	زن	۳۶	دیپلم	دامدار - کشاورز
۱۵	مرد	۳۹	لیسانس	دامدار - کشاورز
۱۶	مرد	۴۱	لیسانس	دامدار - کشاورز
۱۷	مرد	۴۷	دیپلم	دامدار
۱۸	زن	۳۲	لیسانس	خانه‌دار

۴ یافته‌ها و بحث

نتایج حاصل از دسته‌بندی و تحلیل مصاحبه‌ها در رابطه با پنج سؤال اصلی تحقیق نشان داد که از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، "مشارکت مردم" شامل ۲۱ مفهوم، سه مقوله فرعی و یک مقوله اصلی است. همچنین، "اعتماد و تعامل مردم نسبت به یکدیگر" دارای ۲۴ مفهوم، سه مقوله فرعی و یک مقوله اصلی و "آگاهی مردم نسبت به سیل" شامل ۱۹ مفهوم، دو مقوله فرعی و یک مقوله اصلی می‌باشد. علاوه بر این، "رضایت از حمایت‌های مالی و مادی دولت" دارای ۱۴ مفهوم، دو مقوله فرعی و یک مقوله اصلی، و "رضایت از اقدامات دستگاه‌های اجرایی" شامل ۲۸ مفهوم، سه مقوله فرعی و یک مقوله اصلی است. در ادامه، برخی از نظرات پاسخ‌گویان به اختصار آورده شده است.

پاسخ‌گوی شماره ۴ بیان داشت:

این اولین تجربه ما از سیل نبود. بزرگان ما می‌گفتند که حدود سی سال قبل سیل سنگینی در آق‌قلا آمده بوده. ما می‌دانستیم که چطوری باید از شهر خودمان محافظت کنیم، اما امکانش را نداشتیم.

علاوه بر این، پاسخ‌گوی شماره ۲ اظهار نمود:

مردم از چند روز قبل از آمدن سیل هر کاری که از دستشان برمی‌آمد انجام می‌دادند. چون از سیل آق‌قلا خبر داشتیم و هر کس به هر شکلی که می‌توانست، کاری می‌کرد.

پاسخ‌گوی شماره ۱ اظهار داشت:

بعد از تعطیلات رسمی مسئولین آمدند. هر چند دیر بود و کل شهر را گرفته بود. اما آمدند و ما توانستیم از امکانات شهرداری، ارتش، سپاه و... استفاده کنیم تا بتوانیم مسیر جریان سیل را منحرف کنیم به سمت زمین‌های بایر.

پاسخ‌گوی شماره ۵ بیان داشت:

در جریان سیل مردم نشان دادند که چقدر به فکر یکدیگر هستند. علی‌رغم وجود مشکلات فراوانی که وجود داشت، بسیاری از افراد نیازهای خودشان را نادیده می‌گرفتند تا بتوانند به دیگری کمک کنند. من این موضوع را در کمپ محمدآباد دیدم که خانواده‌های ترکمن برای گرفتن هیچ کمکی از چادرهایشان بیرون نمی‌آمدند.

پاسخ‌گوی شماره ۳ اظهار نمود:

همه از طریق فضای مجازی و گروه‌های تلگرامی با هم در ارتباط بودیم. هر جایی که نیروی کمکی می‌خواستیم، پیام می‌گذاشتیم. سر همون ساعت بیشتر از ۲۰ نفر می‌آمدند.

پاسخ‌گوی شماره ۶ اظهار داشت:

بعد از سیل، شرایط تغییر کرد. همه متوجه خطر سیل شده بودن. اما باز هم تمایلی نداشتن که خلنه و زندگی‌شان را رها کنند و بروند. تمام تلاششان این بود که در خانه خودشان بمانند.

پاسخ‌گوی شماره ۱۲ بیان داشت:

ما از سیل گنبد اطلاع داشتیم. یعنی خبر سیل را از تلویزیون رادیو دیده بودیم. اما نمی‌دانستیم با حجم بیشتری به سمت آق‌قلا در حال حرکت است؛ یعنی می‌دانستیم، اما مطمئن نبودیم که واقعاً می‌آید یا نه.

پاسخ‌گوی شماره ۱۸ اظهار نمود:

با امکانات محدودی که داشتیم، فقط خودمان مردم توانستیم کیسه‌هایی را پر از خاک بکنیم و جلوی ورودی شهر و درب خانه‌ها بگذاریم. قایق موتوری هم از روستاها و شهرهای اطراف آمده بودند تا کمک برسانند. بچه‌های گروه‌های آفرود از استان خودمان و استان‌های دیگر هم آمده بودن که می‌تونستن توی آب رانندگی کنن و مواد مورد نیاز خانواده‌ها رو بهشون برسونن.

پاسخ‌گوی شماره ۲۲ بیان داشت:

تا جایی که من اطلاع دارم، این حجم از مزارع کشاورزی که زیر آب رفت و دام‌هایی که تلف شدند، بیمه نبودند. اما دولت قول داده که بخشی از خسارات را جبران کند و تا حالا هم چنان مردم درگیر این موضوع هستند.

پاسخ‌گوی شماره ۱۹ اظهار نمود:

بسیاری از خانوارهای ترکمن از وام‌های تعمیر یا بازسازی استفاده نکردند. به‌خاطر اینکه وام گرفتن در مذهب ما حرام است.

پاسخ‌گوی شماره ۶ بیان داشت:

قبلاً هم گفتیم... ما روزهای اول سیل تنها بودیم. مسئولین یا نیومده بودن یا اگر هم بودن، اجازه هیچ کاری رو به ما نمیدادن. مثل تخریب همین ریل راه‌آهن.

پاسخ‌گوی شماره ۱۳ اظهار نمود:

باران‌های سیل‌آسا چند روز قبل از عید ۹۸ شروع شده بود. مسئولین استانی تصمیم گرفته بودن که آب سد رو هم رهاسازی کنند. پس سیل آق‌قلا ناشی از ضعف مدیریتی بود. حتی بعد از این تصمیم و جاری شدن سیل کسی با ما در مورد سیل صحبتی نکرد.

براساس تحلیل نظرات در مصاحبه‌ها، دیدگاه‌ها به‌صورت شکل ۲ دسته‌بندی شدند.

شکل ۲. عوامل اجتماعی و روانی تعیین‌کننده مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب در آق‌قلا و گمیشان

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که مشارکت فیزیکی و حضور فعال مردم در زمان بحران، یکی از ارکان اساسی موفقیت راهبرد مدیریت مشارکتی است. این یافته با نتایج مطالعه (Azizpour et al., 2016) در حوزه آبخیز رودخانه بشار هم‌سو است که نشان داد خانوارهای روستایی براساس تجربه‌های شخصی، مایلند بخشی از هزینه کاهش خطر سیلاب را به‌عنوان عمل مشارکت‌گرایانه بپذیرند. همچنین، (Salehi-Nodez et al., 2021) در پژوهش خود با رویکرد فراترکیب، «اهمیت نقش

یافته‌های این پژوهش، پنج مقوله اصلی تأثیرگذار بر مشارکت مردمی در مدیریت ریسک سیلاب را شناسایی کرده است: مشارکت، اعتماد و تعامل متقابل، آگاهی نسبت به سیل، رضایت از حمایت‌های مالی دولت و رضایت از اقدامات دستگاه‌های اجرایی. در این بخش، هریک از این یافته‌ها در پرتو مطالعات پیشین مورد بحث و مقایسه قرار می‌گیرند.

سومین مقوله اصلی احصا شده، دانش و آگاهی است. یافته‌های پژوهش نشان داد که آگاهی مردم از مخاطرات طبیعی، شرایط محیطی و جغرافیایی محل سکونت و روش‌های مقابله با سیلاب، بر کارایی راهبرد مدیریت مشارکتی اثر مثبت دارد. این یافته با نتایج پژوهش (Abdollahzadeh & Sharifzadeh, 2023) که به شناسایی تعیین‌کننده‌های مشارکت در اقدامات تعدیل خطر سیل پرداخته، هم‌سو است. در سطح بین‌المللی، مطالعه‌ای با استفاده از چارچوب نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده توسعه‌یافته نشان داد که «آگاهی محیط‌زیستی» به‌طور معناداری بر قصد مشارکت شهروندان تأثیر می‌گذارد. همچنین، در مطالعه‌ای با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که متغیرهای «ادراک خطر سیل» و «استفاده از رسانه‌های اجتماعی» تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای محافظتی پیش از وقوع سیل دارند و در مجموع ۶۷/۱ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند. نکته قابل تأمل در پژوهش حاضر، اشاره مصاحبه‌شوندگان به «عدم قطعیت در وقوع سیل» و «ضعف مدیریتی در رهاسازی آب سد» علی‌رغم داشتن آگاهی نسبی است. این یافته، نشان‌دهنده وجود شکاف بین آگاهی عمومی و اعتماد به نهادهای تصمیم‌گیر است. به عبارت دیگر، آگاهی به‌تنهایی برای ایجاد مشارکت کافی نیست؛ بلکه این آگاهی باید با اعتماد نهادی همراه شود تا به کنش جمعی منجر گردد. این شکاف، یافته پژوهش در ایتالیا را تأیید می‌کند که «انکار خطر» و «مقاومت در برابر تغییر» را از موانع مشارکت معرفی کرده است.

در ارتباط با این یافته پژوهش، بیان یکی از پاسخ‌گوین (شماره ۲) به شرح زیر است: «ما از سیل گنبد اطلاع داشتیم؛ یعنی خبر سیل را از تلویزیون رادیو دیده بودیم. اما نمی‌دانستیم با حجم بیشتری به سمت آق‌قلا در حال حرکت است؛ یعنی می‌دانستیم، اما مطمئن نبودیم که واقعاً می‌آید یا نه.»

یافته‌های پژوهش نشان داد که از نظر مردم محلی، حمایت‌های مالی دولت و اختصاص منابع کافی در مراحل قبل، حین و پس از وقوع سیل بسیار مهم است و رضایت اقتصادی به‌طور مستقیم بر کارایی راهبرد مدیریت مشارکتی اثرگذار است. عزیزپور و همکاران (Azizpour et al., 2016) نیز نشان دادند که گرایش جامعه برای مشارکت در کاهش مخاطره سیل، ارتباط تنگاتنگی با «وضعیت درآمد» دارد و تصمیم‌گیری و رفتار مردم را به‌شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین، پژوهش حسین‌زاده (Hosseinzadeh & Moradi, 2025) در مورد تاب‌آوری اجتماعی جوامع روستایی نشان داد که شاخص‌های «مشارکت و تشکلی سازی» و «آموزش و آگاهی» همبستگی کمتری در منطقه داشته و ضرورت بهبود این شاخص‌ها برای کاهش خطر سیل و افزایش تاب‌آوری را آشکار کرده است. این یافته نشان می‌دهد که در مناطقی که حمایت‌های اقتصادی و آموزشی کافی وجود ندارد، مشارکت مردمی با چالش جدی مواجه است.

مردم و «مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد» را به‌عنوان شاخص‌های دارای بیشترین ضریب اهمیت در مدیریت بحران اجتماع‌محور معرفی کرده‌اند. این هم‌سوئی نشان می‌دهد که در مطالعات مختلف، کنش جمعی مردم به‌عنوان یک عامل کلیدی در مدیریت موفق بحران‌های طبیعی شناسایی شده است. بااین‌حال، پژوهش حاضر فراتر از تأکید صرف بر مشارکت، به چگونگی شکل‌گیری این کنش جمعی در بستر فرهنگی خاص منطقه پرداخته است. یافته‌ها نشان داد که هنجارهای فرهنگی و مذهبی جامعه ترکمن، به‌ویژه تمایل به پرهیز از وام‌گیری، به‌طور معناداری بر میزان تمایل افراد به مشارکت تأثیر می‌گذارد. این جنبه از یافته‌ها، در مطالعات پیشین در ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است و نقطه تمایز پژوهش حاضر محسوب می‌شود.

در ارتباط با این یافته پژوهش، بیان یکی از پاسخ‌گوین (شماره ۳) به شرح زیر است: «مردم هر چی کیسه داشتند، می‌آوردن به جوانای هر کوچه و خیابان می‌دادند تا مردها با هم کیسه‌ها رو از خاک پر کنند و جلوی هر ورودی رو ببندند تا سیل وارد خونه‌ها نشه.»

مطابق یافته‌های این پژوهش، اعتماد مردم به یکدیگر و به مدیران محلی، نقش تعیین‌کننده‌ای در تسهیل مشارکت دارد. مردم از سرمایه‌های فردی و خانوادگی خود در مواقع اضطرار به نفع جامعه استفاده می‌کنند و انتظار دارند مدیران نیز در این مسیر پیوسته عمل کنند. این یافته با نتایج مطالعات متعدد در ایران همخوانی دارد. در پژوهشی (Sanatkhah, 2025) با عنوان «نقش تشکلی‌های مردم‌نهاد در مدیریت کارآمد بحران سیل» به این نتیجه رسید که «اعتماد شهروندان به نهادها و سازمان‌ها» یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر مشارکت‌های همیارانه در بحران‌های طبیعی است. همچنین، کارگروه اجتماعی، فرهنگی و رسانه مدیریت سیلاب‌های سال (۱۳۹۸) در گزارش خود اعلام کرد که «متغیر اعتماد اجتماعی در صورت‌های مختلف در سیلاب‌های سال (۱۳۹۸) اثرگذار شده است». این گزارش بر ضرورت به اشتراک‌گذاری برنامه‌های محلی مدیریت سیلاب با مردم و تهیه مشارکتی آن‌ها تأکید داشته است. در سطح بین‌المللی، مطالعه کیفی (Freschi, 2026) در دو شهرستان استان پادوای ایتالیا نشان داد که یکی از موانع اصلی مشارکت شهروندان، «روابط تیره بین شهروندان و نهادهای اجرایی» است. این یافته، اهمیت اعتماد نهادی را در بسترهای جغرافیایی و فرهنگی متفاوت تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که شکاف اعتماد، یک چالش فراملی در مدیریت مشارکتی سیلاب است.

در ارتباط با این یافته پژوهش، بیان یکی از پاسخ‌گوین (شماره ۵) به شرح زیر است: «در جریان سیل مردم نشان دادند که چقدر به فکر یکدیگر هستند. علی‌رغم وجود مشکلات فراوانی که وجود داشت، بسیاری از افراد نیازهای خوشان را نادیده می‌گرفتند تا بتوانند به دیگری کمک کنند. من این موضوع را در کمپ محمدآباد دیدم که خانواده‌های ترکمن برای گرفتن هیچ کمکی از چادرهایشان بیرون نمی‌آمدند.»

در ارتباط با این یافته پژوهش، بیان یکی از پاسخ‌گویان (شماره ۳) به شرح زیر است: «تا جایی که من اطلاع دارم، این حجم از مزارع کشاورزی که زیر آب رفت و دام‌هایی که تلف شدند، بیمه نبودند. اما دولت قول داده که بخشی از خسارات را جبران کند و تا حالا همچنان مردم درگیر این موضوع هستند».

آخرین مقوله اصلی، رضایت از اقدامات دستگاه‌های اجرایی و شفافیت مدیران محلی است. یافته‌های پژوهش تأکید دارد که مردم بر شفافیت مدیران محلی به عنوان لازمه موفقیت در مدیریت مشارکتی تأکید کرده‌اند. صالحی‌نودز و همکاران (Salehi-Nodez et al., 2021) نیز «صداقت و شفافیت» را به عنوان یکی از شاخص‌های دارای بیشترین ضریب اهمیت در مدیریت بحران اجتماع‌محور معرفی کرده‌اند. در سطح بین‌المللی، مطالعه عبید و همکاران در مالزی (Abid et al., 2025) نشان داد که «باورهای مذهبی به عنوان منبع تاب‌آوری و درعین‌حال مانع بالقوه، نگرش‌های جامعه را نسبت به آمادگی در برابر بلایا شکل می‌دهند». همچنین، پژوهش یانگ و همکاران در مانیل (Yang et al., 2026) نشان داد که حکمرانی سیلاب زمانی عادلانه‌تر و تاب‌آورتر است که «دانش محلی، سنت‌های فرهنگی و مذهبی و رهبری جامعه مدنی به طور معناداری در فرآیند تصمیم‌گیری ادغام شوند». این یافته، اهمیت توجه به بسترهای فرهنگی محلی در طراحی سیاست‌های مدیریت سیلاب را تأکید می‌کند و با یافته پژوهش حاضر در مورد تأثیر هنجارهای فرهنگی جامعه ترکمن بر مشارکت هم‌سو است.

در ارتباط با این یافته پژوهش، بیان یکی از پاسخ‌گویان (شماره ۱) به شرح زیر است: «بچه‌های شورای شهر و فرمان‌داری گمیشان بعد از شنیدن اتفاقاتی که در آق‌قلا افتاده بود، پای کار آمدند و واقعاً کار کردند. به هر اندازه که در توان داشتند. حتی یکی از نیروهای فرمان‌داری که بومی اینجا هم نبود در جریان کمک‌رسانی شهید شد».

نوآوری اصلی پژوهش حاضر در دو سطح قابل شناسایی است: نخست، ارائه چارچوبی تحلیلی مشتمل بر پنج مقوله کلیدی مشارکت، اعتماد، آگاهی، رضایت اقتصادی و رضایت مدیریتی - نهادی که به طور هم‌زمان ابعاد اجتماعی، روانی، اقتصادی و نهادی مشارکت را پوشش می‌دهد؛ دوم، شناسایی زیرمقوله‌های بومی - فرهنگی اثرگذار بر رفتار مشارکتی، از جمله بازدارندگی مبتنی بر باورهای دینی (همچون حرمت ربوی بودن وام در فرهنگ ترکمن) که به مثابه متغیری مداخله‌گر در پذیرش یا رد تسهیلات (وام بانکی) بازسازی عمل می‌کند. این یافته‌ها از منظر نظری، دلالتی بنیادین برای رویکردهای مدیریت سیلاب دارند: اتکای صرف به مداخلات سازه‌ای (از جمله احداث سد، دیواره‌سازی و مهار کانال‌ها) نه تنها ناکافی، بلکه در بسیاری موارد ناکارآمد است. اثربخشی اقدامات در مواجهه با سیلاب، به طور تعیین‌کننده‌ای به عوامل نرم یا غیرسازه‌ای وابسته است؛ از جمله: سطح اعتماد نهادی و میان‌فردی، درک و آگاهی عمومی از ریسک، شفافیت رویه‌های اجرایی و هماهنگی

پاسخ‌گویی سازمانی. به عبارت دیگر، کارآمدی راهبردهای کاهش خطر سیلاب در گرو تکمیل رویکردهای فنی با ظرفیت‌سازی اجتماعی - نهادی است؛ ظرفیت‌سازی‌ای که بسترهای فرهنگی و روانی کنش جمعی را نیز به حساب آورد.

نتایج این پژوهش به روشنی نشان می‌دهد که راهبرد مدیریت مشارکتی سیلاب تنها زمانی موفق خواهد بود که سه رکن «مردم آگاه و معتمد»، «مدیران پاسخ‌گو و شفاف» و «حمایت‌های مالی عادلانه و به‌موقع» به طور هم‌زمان فراهم باشند. این یافته با انتقاداتی که در ادبیات به رویکردهای «از بالا به پایین» وارد شده است، هم‌سو است و بر لزوم جایگزینی رویکردهای تک‌بعدی سازه‌ای با راهبردهای چندبعدی اجتماعی - نهادی تأکید دارد. همچنین، پژوهش حاضر نشان داد که هنجارهای فرهنگی و مذهبی می‌توانند به عنوان مانع یا انگیزه‌دهنده رفتار جمعی عمل کنند. این یافته، ضرورت توجه به زمینه‌های فرهنگی محلی را در طراحی سیاست‌های مدیریت ریسک سیلاب بیش از پیش آشکار می‌کند. همان‌گونه که مطالعه (Yang et al., 2026) در مالزی نشان داد، «باورهای مذهبی به عنوان منبع تاب‌آوری و درعین‌حال مانع بالقوه، نگرش‌های جامعه را نسبت به آمادگی در برابر بلایا شکل می‌دهند».

پژوهش حاضر، چارچوبی چندوجهی برای مدیریت مشارکتی سیلاب ترسیم می‌کند که بر هم‌زمانی سه رکن «مردم آگاه»، «مدیران شفاف و پاسخ‌گو» و «حمایت‌های مالی عادلانه و متناسب با فرهنگ بومی» استوار است. بر اساس این، راهبردهای مداخله‌گرانه باید علاوه بر تأمین منابع فنی، به ظرفیت‌سازی اجتماعی پرداخته و هنجارهای بومی را به اهرم‌های انگیزشی تبدیل کنند. برای نمونه، به جای وام‌های بانکی سنتی (که در فرهنگ ترکمن به دلیل روایات ربوی بازدارنده است)، استفاده از کمک‌های بلاعوض، تسهیلات قرض‌الحسنه یا صندوق‌های بیمه محلی پیشنهاد می‌شود. همچنین، ایجاد سامانه‌های شفافیت محلی برای اطلاع‌رسانی لحظه‌ای درباره وضعیت سدها و هشدارها، می‌تواند اعتماد نهادی مخدوش‌شده را بازسازی کند. در نهایت، موفقیت در مدیریت مشارکتی، نیازمند گذار از رویکردهای تک‌بعدی کنترل طبیعت به راهبردهای چندبعدی توانمندسازی جوامع محلی و بازسازی پیمان اجتماعی میان مردم و نهادهاست.

در نهایت، چارچوب نظری تلفیقی به کاررفته در این پژوهش، توانست تا حد قابل قبولی ابعاد مختلف یک مسأله اجتماعی پیچیده را تبیین نماید. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی، متغیرهایی نظیر «نوع رسانه‌های مورد استفاده»، «سابقه مواجهه با سیلاب» و «شبکه‌های اجتماعی محلی» نیز به چارچوب مذکور اضافه گردد تا در صورت کسب نتایج مثبت، بتوان به الگویی جامع‌تر برای مدیریت مشارکتی ریسک سیلاب در جوامع محلی دست یافت. همچنین، انجام تحقیقی مشابه در سایر استان‌های سیل‌خیز کشور با هدف مقایسه داده‌ها و شناسایی الگوهای فرهنگی - مکانی متفاوت، می‌تواند به غنای ادبیات این حوزه بیفزاید.

علم، به‌عنوان حامی مالی و مساعدت‌های مقتضی، تقدیر و تشکر می‌شود.

سهم نویسندگان در پژوهش

سهم نویسندگان در نگارش مقاله برابر بوده است.

تضاد منافع

نویسنده (نویسندگان) اعلام می‌کند (می‌کنند) که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسنده (نویسندگان)، از همه‌ی افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت‌شان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌نماید (می‌نمایند).

پژوهش حاضر با تأیید نظریه‌های مدیریت مخاطرات، نارسایی رویکردهای صرفاً فنی - مهندسی را در مهار سیلاب آشکار می‌کند و اثربخشی مداخلات را به بستر اجتماعی - نهادی و فرهنگی جامعه محلی وابسته می‌داند. این یافته‌ها نظریه «کنش جمعی» استروم را با تأکید بر نقش هنجارهای مذهبی - فرهنگی (مانند پرهیز از وام ربوی در جامعه ترکمن) غنا می‌بخشند و مدل «رفتار برنامه‌ریزی شده» را با افزودن متغیر «اعتماد نهادی» توسعه می‌دهند. پژوهش اثبات می‌کند آگاهی از خطر سیل به‌تنهایی کافی نیست؛ بلکه در بستری از شفافیت، پاسخ‌گویی و حمایت‌های عادلانه به کنش جمعی مؤثر تبدیل می‌شود و «شکاف آگاهی - عمل» ریشه در «شکاف اعتماد» دارد؛ نه کمبود دانش.

حامی مالی

مقاله حاضر مستخرج از گزارش تحقیقی با عنوان: «عوامل اثرگذار بر شیوه‌های مشارکت جامعه محلی در مقابله با سیلاب مطالعه موردی: شهرستان‌های آق‌قلا و گمیشان» (مطابق قرارداد شماره ۴۰۰۰۷۷۰) است که بدین‌وسیله از کارفرمای محترم بنیاد ملی

Reference

- Abdollahzadeh, G., & Sharifzadeh, M. S. (2023). Identifying the Determinants of Public Participation in Flood Risk Management: A Case Study of Flood-prone Rural Areas In Golestan Province, Iran. *Disaster Prev. Manag. Know.* 13(3), 318-335. <http://dpmk.ir/article-1-625-fa.html>
- Abid, S. K., Sulaiman, N., Samman, B., Al-Wathinani, A. M., & Goniewicz, K. (2025). Cultural dynamics in disaster management: Exploring sociocultural influences on disaster response in Malaysia. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 19(69). <https://doi.org/10.1017/dmp.2025.68>
- Adger, W. N., & Hodbod, J. (2014). Ecological and social resilience. In G. Atkinson, S. Dietz, E. Neumayer and M. Agarwala (eds.), *Handbook of sustainable development* (pp. 91-104). Cheltenham, UK., Northampton, MA, USA, Section I.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Avoyan, E., & Meijerink, S. (2021). Cross-sector collaboration within Dutch flood risk governance: historical analysis of external triggers. Fakhruddin, B. S., Reinen-Hamill, R., & Robertson, R. (2019). Extent and evaluation of vulnerability for disaster risk reduction of urban Nuku'alofa, Tonga. *Progress in Disaster Science*, Vol. 2, 100017. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2019.100017>
- Faraji, A., & Sahneh, F. (2022). Spatial Analysis and Urban Resilience Zoning of Aq Qala City (with emphasis on Flood Crisis). *Geographical planning of space quarterly journal*, 11(42), 107-125. <https://doi.org/10.30488/gps.2021.218543.3183> (In Persian)
- Farrokhzad, P. (2005). *Historical Research Guide (Library)*, Tehran: Tahori Publishing House.
- Final Report of the Social, Cultural and Media Working Group. (2019). *National Flood Report: Study and Evaluation of the Social, Cultural, Media and Psychological Aspects of the 2019 Floods*, Retrieved from [\[https://nfr.ut.ac.ir/file/download/page/1618661384-social-working-group.pdf\]](https://nfr.ut.ac.ir/file/download/page/1618661384-social-working-group.pdf). (Access Date: 22 Dec. 2025). (In Persian)
- Freschi, G., Menegatto, M., & Zamperini, A. (2026). The challenge of engagement in citizen observatories for flood risk management: An in-depth qualitative study of two municipalities in the Province of Padua. *Journal of Prevention. International Journal of Water Resources Development*, 37(1), 24-47. <https://doi.org/10.1080/07900627.2019.1707070>
- Azizpour, F., Hamidi, M. S., & Chabok, J. (2016). The Role of Local Participation in Flood Risks Management in Rural Areas Case study: Villages in the Bashar River Basin in Boyer Ahmad City. *Journal of Spatial Analysis Environmental Hazards*, 2(4), 77-94. <http://jsaeh.khu.ac.ir/article-1-2534-fa.html> (In Persian)
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, Vol. 94, 95-S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Douglas, M. (1978). *Cultural bias*. London: Royal Anthropological Institute.
- Douglas, M., & Wildavsky, A. (1983). *Risk and culture: An essay on the selection of technological and environmental dangers*. Berkeley: University of California Press.
- Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s10935-026-00917-7>
- General Directorate of Natural Resources and Watershed Management. (2019). *Flood, Drought and Natural Hazards Working Group*. Gorgan: Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources. (In Persian)
- Gillham, B. (2000). *The research interview*. London: Routledge.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth generation evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Hassani, Abdolreza (2019). *Improving resilience and managing urban flooding by creating artificial ponds and water storage (case study, Baghershahr)*, Master's thesis, Kharazmi University, Faculty of Geographical Sciences. (In Persian)
- Hosseinzadeh, M. M., & Moradi, S. (2025). The Social Resilience of Rural Communities in the Western Region of Lake Zaribar in Response to Flooding (Marivan, Kurdistan). *Journal of Environmental Studies*, 51(2), 211-230. <https://doi.org/10.22059/jes.2025.389122.1008575>. (In Persian)
- Hosseini Rostami, S. S., Zakerhaghghi, K., & Zabihi, H. (2025). Social Analysis of the Aq Qala County Flood Based on Politicized Institutional Analysis

- and Development (PIAD) Framework. *Journal of Natural Environmental Hazards*, 14(43), 79-110. <https://doi.org/10.22111/jneh.2024.48894.2048>. (In Persian)
- Jalaliyan, S. I. (2022). Evaluating and zoning flooding on a temporal and spatial scale (Study Area: Gorgan River Watershed in Golestan Province). *Geographical planning of space quarterly journal*, 11(42), 143-162. <https://doi.org/10.30488/gps.2020.213834.3157>. (In Persian)
- Kaviani Rad, M. (2010). The Spatial Analysis of the Environmental Risks and Ecological Crises in Iran. *Strategic Studies Quarterly*, 13(48), 33-58. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17350727.1389.1.3.48.2.1>. (In Persian)
- Khorshidian A. (2023). Evaluating the provision of temporary housing in the village of Chensevli after the Golestan province 2019 flood from the perspective of cultural adequacy. *Housing and Rural Environment*, 42(181), 59-74. <https://doi.org/10.22034/42.181.59>. (In Persian)
- Kord, Z. (2019). *Flood risk assessment in rural areas of Dasht-e-Joyin based on multi-criteria decision-making models*, Master's thesis, Shahid Chamran University of Ahvaz, Faculty of Educational Sciences and Psychology. (In Persian)
- Lin, C. A. (2025). Participatory flood risk management and environmental sustainability: the role of communication engagement, severity beliefs, mitigation barriers, and social efficacy. *Sustainability*, 17(7), 2844. <https://doi.org/10.3390/su17072844>
- Lindell, M. K., & Perry, R. W. (1992). *Behavioral foundations of community emergency planning*. Washington, DC: Hemisphere Publishing.
- Mugari, E., Nethengwe, N. S., & Gumbo, A. D. (2025). A co-design approach for stakeholder engagement and knowledge integration in flood risk management in Vhembe district, South Africa. *Frontiers in Climate*, Vol. 7, 1517837. <https://doi.org/10.3389/fclim.2025.1517837>
- Najafi Kani, A., & Sahneh, B. & Kalatearabi, R. (2021). An analysis of the challenges of villages hit by flood in Golestan Province (Case study: Villages in the central district of Aq Qala County). *The Journal of Community Development (Rural-Urban)*, 13(1), 315-345. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.331684.668680>. (In Persian)
- Perrone, A., Inam, A., Albano, R., Adamowski, J., & Sole, A. (2020). A participatory system dynamics modeling approach to facilitate collaborative flood risk management: A case study in the Bradano River (Italy). *Journal of Hydrology*, Vol. 580, 124354. <https://doi.org/10.1016/j.jhydrol.2019.124354>
- Pourtaheri, M., Rokneddin Eftekhari, A., & Badri, S. A. (2011). *Strategies and policies for physical development of rural settlements (with emphasis on global and Iranian experiences)*, first edition, Tehran: Islamic Revolution Housing Foundation Publications. (In Persian)
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Riyahi, V., & Zahmatkesh Momtaz, J. (2023). Participatory approach in mountain flood management (Case: Sijan village in Karaj city). *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 3(11), 81-97. <https://doi.org/10.52547/gsma.3.3.81>. (In Persian)
- Rogers, R. W. (1975). A protection motivation theory of fear appeals and attitude change. *The Journal of Psychology*, 91(1), 93-114. <https://doi.org/10.1080/00223980.1975.9915803>
- Sadeghlou, T., & Sojasi Qidari, H. (2020). Survey relationship between rural settlement livability and rural resilience in front of natural disaster in rural areas of Mravehtapeh and Palizan County. *Journal of Emergency Management*, 3(2), 37-44. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23453915.1393.3.2.4.7>. (In Persian)
- Salehi-Nodez, A., Yaghoubi, N. M., & Keikha, A. (2021). Designing a Model for Community-Based Disaster Management Using Meta-Synthesis Approach. *Journal of Iranian Public Administration Studies*, 4(2), 71-102. <https://doi.org/10.22034/jipas.2022.296577.1210>. (In Persian)
- Sanatkah, A. (2025). Factors Affecting the Participation of Non-governmental Organizations in Flood Crisis Management in Iran: A Qualitative Study. *Disaster Prev. Manag. Know.* 14(4), 478-495. <http://dpmk.ir/article-1-701-fa.html>. (In Persian)
- Seravani, C., Abdollahzadeh, G., Sharifzadeh, M. S., & Ghorbani, K. (2021). Vulnerability assessment of households to flood risk in the rural areas: case study of Aqqala and Gomishan Counties. *Journal of Spatial Analysis Environmental Hazards*, 8(2), 101-118. <http://jsaeh.khu.ac.ir/article-1-3232-fa.html>. (In Persian)
- Shakibafar, M., & Zare, G. (2012). Morphological Management of the Katoeeh River bed In Darab City Territory. *Geographical planning of space quarterly journal*, 2(5), 1-18. https://gps.gu.ac.ir/article_5335.html?lang=fa. (In Persian)
- Yang, J., Brower, R. S., & Berlan, D. (2026). Tradition, values, and religion in a center periphery

- explanation of disaster governance. *Asia Pacific Journal of Public Administration*, 48(2), 194-217.
<https://doi.org/10.1080/23276665.2026.2619894>
- Yazarloo, B., Shahidi, A. & Farzaneh, M. (2021). The Role of Moral Norms in Participatory Management of Water Resources in Toshan of Golestan Province. *Iran-Water Resources Research*, 17(2), 1-16.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17352347.1400.1.7.2.1.4>. (In Persian)
- Zamani, Z . (2019). Flood prevention strategies. *Geography and Human Relationships*, 2(1), 302-307.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.26453851.1398.2.1.18.6> (In Persian)